

SKYDDADE PERSONUPPGIFTER – OSKYDDADE PERSONER

Delredovisning av uppdraget att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter med fokus på kvinnor och barn

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, mars 2022

Rapport 2022:10

Dnr: ALLM 2021/132

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Sophie Nilsson

sophie.nilsson@jamstalldetsmyndigheten.se

Telefon 070-784 7501

INNEHÅLL

FÖRORD	6
1. SAMMANFATTNING	7
1.1. Uppdragets genomförande	7
1.2. Att leva med skyddade personuppgifter försvårar hela livssituationen	7
1.3. Stort behov av ökad kunskap och långsiktigt stöd	8
1.4. Rekommendationer för långsiktigt arbete	8
2. ENGLISH SUMMARY	9
2.1. Mandate implementation	9
2.2. Living with protected personal data makes life complicated	9
2.3. Great need for increased knowledge and long-term support	10
2.4. Recommendations for long-term work	10
3. BAKGRUND	11
3.1. Uppdraget	11
3.2. Utgångspunkter för uppdraget	12
3.2.1. Nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor	12
3.2.2. Sveriges internationella åtaganden	13
3.3. Lagstiftning	14
3.3.1. Tre nivåer av skyddade personuppgifter	15
3.3.2. Lagstiftning för att stärka skyddet	17
3.3.3. Kontaktförbud	18
3.3.4. Socialnämndens ansvar	18
3.4. Statistik	19
3.4.1. Antal personer som lever med skyddade personuppgifter	19
3.5. Forskning inom området	19
3.5.1. Livssituationen för kvinnor som lever med skyddade personuppgifter ..	20
3.5.2. Barnens livssituation	21
3.5.3. Dödligt våld mot kvinnor	22

3.5.4.	Barn som lever med våld.....	23
3.6.	Tidigare utredningar och förslag.....	24
4.	GENOMFÖRANDE AV UPPDRAGET	25
4.1.	Jämställdhetsmyndighetens pågående arbete inom uppdraget	25
4.2.	Dialogmöten med myndigheter och andra aktörer.....	26
4.3.	Insamling av rutiner, information och stödmaterial	26
4.3.1.	JO-beslut och tillsynsbeslut från IVO.....	27
4.4.	Livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter.....	27
4.4.1.	Extern intervjustudie med kvinnor och barn.....	27
5.	RESULTAT OCH ANALYS	28
5.1.	Sammanställning av intervjuer och dialogmöten.....	28
5.1.1.	Våldet är omfattande och får allvarliga konsekvenser	28
5.1.2.	Tidigare kännedom om våldsutsatthet	29
5.1.3.	Utmaningar i det akuta skedet.....	29
5.1.4.	Ansökan och bedömning av skydds nivå.....	29
5.1.5.	Konsekvenser av att leva med skyddade personuppgifter	30
5.1.6.	Särskilt om våldsutsatta barn som lever med skyddade personuppgifter.....	33
5.2.	Stöd på kort och lång sikt.....	35
5.2.1.	Det långsiktiga stödet brister	36
5.3.	Rutiner och riktlinjer	36
5.4.	Information och stödmaterial till barn.....	36
5.4.1.	Information till våldsutsatta om att det går att ansöka om skyddade personuppgifter.....	36
5.4.2.	Information och stödmaterial till barn	37
5.4.3.	Information och stödmaterial till vuxna som beviljats skyddade personuppgifter	37
5.4.4.	Information och stödmaterial till yrkesverksamma som möter personer med skyddade personuppgifter	38
5.4.5.	Hur information och stödmaterial sprids till våldsutsatta personer med skyddade personuppgifter	39
5.4.6.	Hur information och stödmaterial sprids till yrkesverksamma	39
6.	SLUTSATSER	40
6.1.	Att leva med skyddade personuppgifter	40

6.2. Konsekvenser av våld	41
6.3. Brister i det långsiktiga stödet	41
6.4. Information till målgruppen.....	41
6.5. Insatser för yrkesverksamma.....	42
6.6. Våldsutövarna	42
7. REKOMMENDATIONER FÖR LÅNGSIKTIGT ARBETE	43
REFERENSLISTA	44
BILAGOR	47
Lista över aktörer som deltagit i dialogmöten	47
Förkortningar som används i rapporten	48
Frågeställningar – Samrådsmöten samt kunskaps- och erfarenhetsutbyte	49

FÖRORD

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser gällande våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn. I uppdraget ingår bland annat att öka kännedomen om gällande lagstiftning samt belysa livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter. Detta är en delredovisning och uppdraget ska slutredovisas i mars 2023.

Antalet personer som lever med skyddade personuppgifter har fördubblats under de senaste tio åren och omfattade cirka 24 000 personer år 2021. I många fall handlar det om kvinnor och barn som tvingats att flytta på grund av våld och hot från en närstående man eller pappa.

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdraget genomfört intervjuer med 86 kvinnor som lever med skyddade personuppgifter om deras erfarenheter. Att leva med skyddade personuppgifter försvårar hela livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn exempelvis vad gäller stor ekonomisk utsatthet, boende och barnens skolgång. Det finns stora brister i det långsiktiga stödet till våldsutsatta kvinnor och barn med skyddade personuppgifter. Många kvinnor upplever att efter att skyddade personuppgifter beviljats, avtar eller till och med upphör samhällets stöd. I princip samtliga kvinnor i intervjustudien har fått sina skyddade personuppgifter röjda av myndigheter.

Det är oacceptabla brister som får allvarliga konsekvenser för både kvinnor och barns liv, hälsa och utveckling. Jämställdhetsmyndigheten arbetar vidare tillsammans med andra relevanta aktörer för att förbättra information, utveckla kunskap, rutiner och ett fungerande stöd och skydd till de som lever med skyddade personuppgifter. Utöver att säkerställa att skydd och stöd fungerar i praktiken, i hela landet, så behöver fokus riktas mot de män som utövar våld och hot mot kvinnor och barn, bland annat genom att de utreds och döms till påföljd för de brott som begås.

Lena Ag
Generaldirektör

Mars 2022

1. SAMMANFATTNING

1.1. UPPDRAGETS GENOMFÖRANDE

Jämställdhetsmyndigheten har fått regeringsuppdraget att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn. Syftet med uppdraget är att öka kännedomen om gällande lagstiftning samt belysa livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter. I denna delrapport redovisas resultat från genomförda dialogmöten, relevant lagstiftning, tidigare forskning samt en intervjustudie med 15 barn och 86 kvinnor som idag lever gömda på grund av män som utövat våld. En genomgång har gjorts av information som riktar sig till målgruppen och yrkesverksamma, rutiner och riktlinjer som aktörerna utgår från, samt aktörernas egenidentifierade kunskapsbehov. Inom ramen för det förlängda uppdraget kommer arbetet med att sprida kunskap, information och stödmaterial fortsätta. En långsiktig plan om hur stödet till målgruppen kan utvecklas och följas över tid kommer presenteras.

1.2. ATT LEVA MED SKYDDADE PERSONUPPGIFTER FÖRSVÄRAR HELA LIVSSITUATIONEN

I Sverige lever cirka 14 000 kvinnor och 10 000 män med sekretessmarkering eller skyddad folkbokföring. Statistik saknas om hur många av dessa som har skyddade personuppgifter på grund av våld från en tidigare partner.

Av Jämställdhetsmyndighetens rapport framgår att kvinnors och barns hela livssituation försvåras av att leva med skyddade personuppgifter. Vardagliga situationer kan vara svåra att hantera och innebära säkerhetsrisker. Att inte kunna uppge sina personuppgifter gör det svårt och ibland omöjligt att få tillgång till samhällets service. Bristen på stadigvarande boende till kvinnor som lever med skyddade personuppgifter är ett allvarligt problem.

De intervjuade kvinnorna har omfattande skador av det psykiska, fysiska och sexualiserade våldet och majoriteten av barnen har varit utsatta för våld. Vart tredje barn i intervjustudien fick inget stöd eller behandling.

Kvinnor som lever med skyddade personuppgifter får inte tillgång till hälso- och sjukvård på samma sätt som tidigare. De intervjuade kvinnorna berättar till exempel om uteblivna kallelser till mammografi och cellprovtagning, samt svårigheter att boka vaccination mot Covid-19.

Det ekonomiska våldet är omfattande och fortsätter även efter uppbrottet från våldsutövaren och efter att skyddade personuppgifter beviljats. Förutom att hela livssituationen försvåras, är det dyrt att leva med skyddade personuppgifter. Flera av kvinnorna kan inte arbeta heltid på grund av skador som orsakats av våldsutövaren, ändå har flera av kvinnorna nekats sjukpenning. Det är också kostsamt att vid flera tillfällen tvingas flytta.

1.3. STORT BEHOV AV ÖKAD KUNSKAP OCH LÅNGSIKTIGT STÖD

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att målgruppen behöver få tydligare information inför ansökan om skyddade personuppgifter. I ett akut skede kan det vara svårt för våldsutsatta kvinnor att ta till sig information om skillnaden mellan olika skydds nivåer, och vilka konsekvenser det innebär att leva med olika typer av skydd.

Det långsiktiga stödet efter att skyddade personuppgifter beviljats måste förbättras och utvecklas. Att bevilja skyddade personuppgifter innebär inte att hotet undanröjs, utan att personen ställs inför nya svårigheter och problem i vardagen. För att kvinnor och barn ska få möjlighet att återhämta sig från konsekvenserna av våldet och återgå till ett normalt liv, måste myndigheter tillhandhålla ett utökat och långsiktigt stöd.

Det krävs ökad kunskap hos myndigheter och andra aktörer som möter personer som lever med skyddade personuppgifter för att inte riskera att skyddade personuppgifter röjs. Det krävs att rutiner och riktlinjer uppdateras och implementeras.

Umgänge med den våldsutövande pappan när barnet befinner sig på skyddat boende är problematiskt. Att domstolar beslutat om umgänge med den pappa som utövat våld är högst olämpligt. Barns rättigheter behöver stärkas och tillvaratas i högre grad i ärenden som rör skyddade personuppgifter.

1.4. REKOMMENDATIONER FÖR LÅNGSIKTIGT ARBETE

Jämställdhetsmyndigheten rekommenderar bland annat att:

- Våldsutsatta kvinnor och barn med skyddade personuppgifter bör erbjudas en kontaktperson som kan tillhandahålla stöd hjälp och vägledning i myndighetskontakter och i praktiska vardagsfrågor. Kontaktpersonen ska finnas så länge skyddsbehovet kvarstår.
- Barns rättigheter behöver stärkas och tillvaratas i högre grad. Barnrätten ska gå före föräldrarätten vad gäller barn som utsätts för våld och barn som lever med våld.
- Kunskapen om ekonomiskt våld och dess allvarliga konsekvenser för våldsutsatta kvinnor behöver ökas hos yrkesverksamma. Ekonomiskt våld bör inkluderas som en egen form av mäns våld mot kvinnor i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det skapar förutsättningar för att ge tydliga uppdrag på området till de aktörer som har en roll i att bidra till strategins genomförande.
- Skatteverket bör få i uppdrag att kontinuerligt samla in information och statistik om våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter. Statistiken bör bland annat avse vilket stöd som tillhandahållits och vilka myndigheter som har röjt personuppgifter.

2. ENGLISH SUMMARY

2.1. MANDATE IMPLEMENTATION

The Swedish Gender Equality Agency has been given the governmental mandate to increase knowledge regarding people exposed to violence who live with protected personal data, with a focus on women and children. The aim of the mandate is to raise awareness regarding the legislation in force and to bring attention to the situation of women and children who are victims of violence and who live with protected personal data. This interim report presents findings from dialogue meetings, relevant legislation, previous research and an interview study with 15 children and 86 women who are currently living in hiding because of men who have perpetrated violence. Information aimed at the target group and professionals, procedures and guidelines used by the actors and the actors' self-identified needs for knowledge have all been reviewed. Within the framework of the extended mandate, the dissemination of knowledge, information and support materials will continue. A long-term plan regarding how to develop and monitor support to the target group over time will be presented.

2.2. LIVING WITH PROTECTED PERSONAL DATA MAKES LIFE COMPLICATED

In Sweden, approximately 14,000 women and 10,000 men live with a confidentiality flag or protected population register data. There are no statistics regarding how many of these have protected personal data due to violence from an ex-partner. The Swedish Gender Equality Agency's report shows that living with protected personal data makes the lives of women and children more difficult. Everyday situations may be difficult to manage or pose safety risks. Being unable to provide personal data makes it difficult and sometimes impossible to access public services. The lack of permanent housing for women living with protected personal data is a serious problem.

The women interviewed have extensive injuries from psychological, physical and sexualised violence and most of the children are victims of violence. One in three children in the interview study received no support or treatment.

Women living with protected personal data do not have the same access to health care as prior. For example, the women interviewed spoke about missed appointments for mammograms and pap smears, as well as difficulties in booking COVID-19 vaccinations.

Economic violence is widespread and continues even after the perpetrator leaves and personal data protection is granted. Apart from making one's life more difficult, living with protected personal data is expensive. Several of the women are unable to work full-time due to injuries caused by the perpetrator, yet several of the women have been denied sick pay. It is also costly to have to move to a new house numerous times.

2.3. GREAT NEED FOR INCREASED KNOWLEDGE AND LONG-TERM SUPPORT

The Swedish Gender Equality Agency notes that the target group needs clearer information before applying for personal data protection. In an emergency, women who are victims of violence may have difficulty understanding the differences between various levels of protection, and the consequences of living with different types of protection.

Long-term support after the granting of personal data protection needs to be improved and developed. Granting personal data protection does not mean that the threat is removed, but that the person faces new difficulties and problems in everyday life. So that women and children can recover from the consequences of violence and once more lead normal lives, public authorities must provide greater support in the long-term.

Greater knowledge is needed among public authorities and other actors who encounter people with protected personal data to avoid the risk of disclosure of protected personal data. Procedures and guidelines must be updated and implemented.

An abusive father's visitation of children in protective custody is problematic. It is highly inappropriate for the courts to award visitation rights to fathers who have perpetrated violence. Children's rights must be strengthened and given greater consideration in cases involving protected personal data.

2.4. RECOMMENDATIONS FOR LONG-TERM WORK

The Swedish Gender Equality Agency recommends, inter alia, that:

- Women and children who are victims of violence and whose personal data are protected should be offered a contact person who can provide support, assistance and guidance in contacts with public authorities and in practical everyday matters. The contact person should be available for so long as the need for protection persists.
- Children's rights must be strengthened and better respected. Children's rights must take precedence over parental rights when it comes to children who are victims of violence and children living with violence.
- Professionals need greater knowledge regarding economic violence and its serious consequences for victimised women. Economic violence should be included as a separate form of men's violence against women in the national strategy to prevent and combat men's violence against women. This creates the conditions for giving clear mandates in this area to those actors who have a role in contributing to the implementation of the strategy.

The Swedish Tax Agency should be given the mandate to continuously collect information and statistics on women and children who are victims of violence and who live with protected personal data. The statistics should include, inter alia, the assistance provided and the public authorities that have disclosed personal data.

3. BAKGRUND

3.1. UPPDRAGET

Genom regeringsbeslut A2021/0097 gav regeringen Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser gällande våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn. Jämställdhetsmyndigheten ska öka kännedomen om gällande lagstiftning samt belysa livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter.

I uppdraget ingår att:

- Kartlägga och sammanställa den information och det stödmaterial som tagits fram av myndigheter och andra relevanta aktörer gällande hanteringen av skyddade personuppgifter och andra rättsliga skydd för våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn.
- Sprida kunskap och stödmaterial till den utsatta målgruppen och identifiera sätt att nå ut till målgruppen via andra medier än traditionella myndighetskanaler.
- Sprida kunskap och stödmaterial till yrkesverksamma som möter målgruppen.
- Kartlägga behovet av ökad kunskap om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn, inom respektive myndighets ansvarsområde samt planera och genomföra kunskapshöjande insatser anpassat för de berörda myndigheternas behov.
- Vid behov erbjuda utbildningsinsatser till yrkesverksamma som möter målgruppen.
- Undersöka livssituationen för våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn, samt vilka ytterligare åtgärder som behövs för att underlätta för denna grupp.
- Presentera en långsiktig plan för hur arbetet med målgruppen kan utvecklas och följas över tid.

I uppdraget ska vissa grupperns särskilda utsatthet beaktas och uppdraget ska därför genomföras med ett hbtqi-perspektiv samt att funktionsnedsättningsperspektiv.

Vid uppdragets genomförande ska myndigheten beakta hur det globala utbrottet av Covid-19 kan påverka kvinnor och barns sårbarhet samt förutsättningarna för skydd och stöd.

Jämställdhetsmyndigheten ska genomföra uppdraget i samråd med Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län, Polismyndigheten, Skatteverket, Socialstyrelsen och Åklagarmyndigheten. Kunskap och erfarenheter ska också inhämtas från Brottsoffermyndigheten, Barnombudsmannen, Kriminalvården, Myndigheten för stöd till trossamfund, Statens skolverk samt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

3.2. UTGÅNGSPUNKTER FÖR UPPDRAGET

3.2.1. Nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Det övergripande målet för Sveriges jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. För att kunna uppnå det övergripande målet finns sex delmål. Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. I november 2016 presenterade regeringen en tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor avseende perioden 2017 - 2026.¹ Strategin syftar till att förebygga och bekämpa alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld samt hot om våld.² Fokus ska enligt strategin sättas på de som utövar våld och dem som har bäst förutsättningar att stoppa det.

Den nationella strategin har fyra politiska målsättningar:

- Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld
- Förbättrad upptäckt av våld samt starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
- Effektivare brottsbekämpning
- Förbättrad kunskap och metodutveckling

Regeringsuppdraget att höja kunskapen om våldsutsatta som lever med skyddade personuppgifter, utgår från målsättningarna i den nationella strategin och syftar till att ge ett starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn.

I arbetet med att genomföra strategin är det nödvändigt att ta hänsyn till kvinnors och flickors olika livssituationer och omständigheter som kan förvärra den enskilda kvinnans eller flickans utsatthet för våld.

Särskild utsatthet

Att leva med en funktionsnedsättning kan medföra en ökad risk för att utsättas för våld men också innebära att det kan vara svårare att söka och att få stöd och skydd vid våldsutsatthet.³ Försvårande faktorer kan bland annat vara att stå i särskild

¹ Skr. 2016/71:10

² Strategins tillämpningsområde är alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck med skiftande uttryck såsom könsstämpning och tvångsäktenskap. Strategin omfattar vidare prostitution och människohandel för sexuella ändamål liksom kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i reklam, medier och pornografi i syfte att reproducera föreställningar om kvinnors underordning (sid 114)

³ Brå 2007:26

beroendeställning till någon, att ha en svagare ekonomisk ställning eller bristande tillgänglighet eller svårigheter att tillgodogöra sig information, gör att den våldsutsatta blir utestängd från samhället.⁴

Hbtqi-personers våldsutsatthet i partnerrelationer följer samma mönster som våld i heterosexuella relationer, men som hbtqi-person kan steget till att söka stöd vara längre på grund av risken att diskrimineras och bemötas med fördomar och oförståelse.⁵

Närståendes normer kring heder och en familjs rykte och anseende kan öka risken att utsättas för våld i nära relationer, eller öka trycket att utsätta närstående för våld. För en våldsutsatt person kan närståendes uppfattningar om heder innebära att det är fler än en person som utövar våld och förtryck. Det kan också innebära ett större motstånd inför att bryta upp från en våldsutövare, eftersom det kan medföra att den våldsutsatta måste bryta med hela sin familj.⁶

Nationella strategin betonar principen om barns bästa vilket bland annat förutsätter barnets rätt att komma till tals och få sina synpunkter beaktade. Barn ska behandlas som egna rättighetsbärare. Deras röster ska höras och tas på allvar. Barns synpunkter på andras och sin egen våldsutsatthet kan skilja sig från synpunkter som vuxna och andra i barnets närhet ger uttryck för.

3.2.2. Sveriges internationella åtaganden

Sverige har ratificerat och ställt sig bakom flera internationella konventioner och deklARATIONER mot mäns våld mot kvinnor.⁷ På FN:s världskonferens i Wien 1993 tydliggjordes det att våld mot kvinnor är en kränkning av de mänskliga rättigheterna. Vid FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995 definierades våld mot kvinnor som ett av de 12 kritiska områden som står i vägen för jämställdhet.⁸

Agenda 2030

År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030, en universell agenda som innehåller 17 globala mål för en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling.⁹ Delmål 5.2 slår fast att alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet ska avskaffas. Delmål 16.1 är att minska alla former av våld och dödligt våld överallt. I delmål 16.2 konstateras att barn ska skyddas mot övergrepp och alla former av våld eller tortyr.

⁴ Regeringskansliet A2021/02397

⁵ Regeringskansliet A2021/02397

⁶ Regeringen (2016) Makt, mål och myndighet. Skrivelse 2016/17:10. *Hedersnormer bland närstående*, s. 117.

⁷ United Nations (1979) CEDAW; United Nations (1993).

⁸ Regeringskansliet utrikesdepartementet (1997).

⁹ United Nations (2015).

Istanbulkonventionen

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, Istanbulkonventionen, som ratificerades av Sverige år 2014. Konventionens syfte är att skydda kvinnor och flickor mot alla former av våld samt att förebygga, lagföra och avskaffa våld mot kvinnor och våld i hemmet och att motverka alla former av våld i nära relationer. Nödvändiga åtgärder ska vidtas för att säkerställa att personer som har utsatts för våld har tillgång till tjänster som underlättar deras återhämtning, exempelvis juridisk och psykologisk rådgivning, ekonomiskt bistånd, boende, utbildning, fortbildning och hjälp med att hitta en anställning. Åtgärder ska också vidtas för att säkerställa att utövandet av umgängesrätt eller vårdnad inte äventyrar brottsoffrets eller barnens säkerhet.

Europarådets expertgrupp GREVIO (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence), överlämnade i januari 2019 sin första rapport om Sveriges implementering av Istanbulkonventionen. GREVIO uppmanade Sverige att säkerställa att våldsutsatta kvinnor och deras barn har tillgång till en bostad till en överkomlig kostnad. Vidare uppmanar GREVIO att barnrättsperspektivet stärks för barn på skyddat boende, samt åtgärder för att säkerställa att beslut som rör vårdnad av barn inte äventyrar våldsutsatta kvinnors och barns säkerhet.

FN:s konvention om barnets rättigheter

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) antogs av FN:s generalförsamling 1989 och blev svensk lag 1 januari 2020. Sverige som stat är därmed skyldig att vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa och andra åtgärder för att säkerställa de rättigheter som återfinns i konventionen.

I konventionen finns 54 artiklar, varav fyra grundprinciper som utgångspunkt vid tolkning av de övriga artiklarna. Det gäller artikel 2 om alla barns lika värde, artikel 3 om barnets bästa, artikel 6 om att barn har rätt till liv och utveckling och artikel 12 om barns rätt till delaktighet och att komma till tals i frågor som rör barnet. Vidare framgår av artikel 19 att barn ska skyddas mot alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld samt i artikel 24 barnets rätt till bästa möjliga hälsa.

3.3. LAGSTIFTNING

Skyddade personuppgifter är ett samlingsbegrepp för de olika åtgärder som kan vidtas för att skydda personer som riskerar att utsättas för hot, våld eller förföljelse. Det finns tre olika nivåer på skyddet vilket utgörs av sekretessmarkering, skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter. Därutöver finns också ytterligare bestämmelser om sekretess som kan aktualiseras för hotade och förföljda personer, bland annat inom offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), föräldrabalken (6 kap. 13 a §), lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och socialtjänstlagen (15 kap).

3.3.1. Tre nivåer av skyddade personuppgifter

Sekretessmarkering är den lägre graden av skyddade personuppgifter. En ansökan om sekretessmarkering görs hos Skatteverket som kan registrera detta om det finns risk att en enskild utsätts för brott, förföljelse eller allvarliga trakasserier. Det är främst en administrativ åtgärd som syns i folkbokföringsregistret och som syftar till att göra det svårare för andra att ta del av en persons personuppgifter. Markeringen fungerar som en varningssignal för myndigheter som behöver göra en särskild sekretessprövning innan uppgifter lämnas ut.¹⁰ En sekretessmarkering är exempelvis en indikation på att s.k. folkbokföringssekretess kan gälla för uppgifter i folkbokföringsdatabasen.¹¹ Det innebär att uppgifter om enskilds personliga förhållanden inte får lämnas ut, om det av särskild anledning kan antas, att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.¹² För uppgifter av visst slag gäller en generell sekretessbestämmelse för förföljda personer.¹³ Uppgifter om en persons bostadsadress, telefonnummer, e-postadress, eller annan jämförbar uppgift får inte lämnas ut om det av särskild anledning kan antas leda till att den enskilde eller någon närstående kan komma att utsättas för hot eller våld om uppgiften röjs.¹⁴

Skatteverket rekommenderar att en sekretessmarkering bör gälla minst två år första gången den medges. Finns det anledning att anta att hotbilden kvarstår kan det finnas skäl att bevilja en ny ansökan. Den som ansöker om sekretessmarkering ska vid varje enskild ansökan redogöra för de aktuella omständigheter som kan ligga till grund för detta.¹⁵

¹⁰ 5 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslag (2009:400), och <https://skatteverket.se/privat/folkbokforing/skyddadepersonuppgifter.4.18e1b10334ebe8bc80001711.html?q=skyddade+personuppgifter>.

¹¹ prop. 2017/18:145 s. 31

¹² 22 kap. 1 § OSL

¹³ Prop. 2017/18:145 s. 34

¹⁴ 21 kap 3 § OSL

¹⁵ Prop. 2017/18:145 s. 78

Skyddad folkbokföring (tidigare kvarskrivning) ska beviljas den som av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier.¹⁶ En ansökan om skyddad folkbokföring görs till Skatteverket. En person med skyddad folkbokföring kan bli folkbokförd i en kommun trots personen flyttat därifrån, eller i en helt annan kommun. Den nya adressen registreras inte i folkbokföringen och kan därför inte spridas till andra myndigheter. Post som skickas till en person med skyddad folkbokföring går via Skatteverkets förmedlingstjänst. Uppgifter om att en person har skyddad folkbokföring skickar Skatteverket till andra myndigheter så att detta framgår vid deras hantering av ärenden.¹⁷ Skyddad folkbokföring ska som regel medges för obestämd tid om det inte finns särskilda omständigheter som talar för att skyddsbehovet endast kan förväntas bestå under viss tid. Om skyddet begränsas bör det normalt inte ges för kortare tid än fem år.¹⁸

Skyddad folkbokföring ska kunna medges oberoende av andra beviljade skyddsåtgärder.¹⁹ För barn under 18 år får ansökan om skyddad folkbokföring göras av en vårdnadshavare om syftet med ansökningen är att skydda barnet från den andra vårdnadshavaren.²⁰ Skatteverket har en skyldighet att lämna stöd till den som har medgetts skyddad folkbokföring så att skyddet kan upprätthållas.²¹ Detta stöd kan utgöras av exempelvis råd om hur personen bör agera och hantera personuppgifterna i kontakter med andra myndigheter. Skatteverket bör även ha regelbunden kontakt med den enskilde under tiden som skyddet består.

Det finns dock inte någon rättslig skyldighet för Skatteverket att bistå andra myndigheter och organisationer i frågor som rör behandling av skyddad folkbokföring.²² Uppgifter om en enskilds personliga förhållanden omfattas av stark sekretess i ärenden som gäller skyddad folkbokföring, och får inte lämnas ut om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men.²³

¹⁶ 16 § folkbokföringslagen. (1991:481)

¹⁷ <https://skatteverket.se/privat/folkbokforing/skyddadepersonuppgifter.4.18e1b10334ebe8bc80001711.html?q=skyddade+personuppgifter>

¹⁸ Prop. 2017/18:145 s. 130

¹⁹ Prop. 2017/18:145 s. 52

²⁰ 30 § 2 st folkbokföringslagen. (1991:481)

²¹ 17 b § folkbokföringslagen. (1991:481)

²² Prop. 2017/18:145

²³ 22 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslag (2009:400).

Fingerade personuppgifter är det starkaste skyddet för personuppgifter och används enbart i undantagsfall när alla andra åtgärder är otillräckliga. Det innebär att en person får nya identitetsuppgifter såsom namn och personnummer, och att den gamla identiteten tas bort ur folkbokföringsregistret.²⁴ En person kan inte få medgivande att använda fingerade personuppgifter om skyddad folkbokföring bedöms som en tillräcklig åtgärd.²⁵ I första hand ska det handla om brott som utgör en fara för liv, hälsa eller grov frihetskränkning.²⁶ Ansökan om fingerade personuppgifter prövas av Polismyndigheten, och ska som regel medges för obestämd tid.²⁷ En person som har medgivits fingerade personuppgifter får göra ansökan även för ett barn om personen är vårdnadshavare och om det syftar till att skydda barnet från den andra vårdnadshavaren.²⁸ Vid prövningen ska polisen bland annat beakta den enskildes förmåga att leva med de krav som åtgärden medför, och att personen har en förståelse för behovet av att vidta nödvändiga förändringar i livsföringen samt barnets förmåga att leva med åtgärden.²⁹ Polismyndigheten är även skyldig att bistå den som har beviljats fingerade personuppgifter i kontakter med andra myndigheter och i övrigt lämna den hjälp som krävs, om den enskildes hjälpbehov inte tillgodoses på annat sätt.³⁰

Uppgifter om en enskilds personliga förhållanden omfattas av stark sekretess även i ärenden som gäller fingerade personuppgifter, och får inte lämnas ut om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men.³¹

3.3.2. Lagstiftning för att stärka skyddet

I januari 2019 trädde ett antal lagändringar i kraft med syftet att stärka skyddet för hotade och förföljda personer.³² Bland annat så ersattes den tidigare möjligheten till kvarskrivning med skyddad folkbokföring, som syftade till att vara mer flexibel genom att exempelvis möjliggöra för en person att bo kvar i sin hemstad men folkbokföras på annan ort. Sekretessen förstärktes och Skatteverket ålades att lämna stöd till den som medgetts skyddad folkbokföring för att skyddet ska kunna upprätthållas.

²⁴ <https://polisen.se/utsatt-for-brott/hjalp-och-stod-fran-samhallet/skyddade-personuppgifter/>

²⁵ 1 § lag (1991:483) om fingerade personuppgifter.

²⁶ Se Pettersson Birgitta, lag (1991:483) om fingerade personuppgifter. 1 § (JUNO)

²⁷ 2 § lag (1991:483) om fingerade personuppgifter.

²⁸ 4 § lag (1991:483) om fingerade personuppgifter.

²⁹ 7 § (1991:483) om fingerade personuppgifter.

³⁰ 7 § (1991:483) om fingerade personuppgifter.

³¹ 22 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslag (2009:400).

³² Prop 2017/18:145.

Det beslutades även att möjligheterna att få fingerade personuppgifter inte skulle utvidgas. Lagändringarna ledde dock till att även brottslighet mot någons *frid* lades till som grund för att kunna beviljas fingerade personuppgifter. En förutsättning för att medges fingerade personuppgifter var sedan tidigare att det ska finnas risk för sådan allvarlig brottslighet enligt 3, 4, 6 kap. Brottsbalk (1962:700), BrB, som riktar sig mot den enskildes liv, hälsa eller frihet.³³

Exempel på brott i 3 kap. BrB försök till mord och misshandel. I 4 kap. BrB finns exempelvis människorov, barnfridsbrott, grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning inkluderat. 6 kap. BrB innehåller sexualbrott mot både vuxna och barn inklusive våldtäkt och sexuellt övergrepp.

3.3.3. Kontaktförbud

Utöver skyddade personuppgifter finns det också en möjlighet att ansöka om att få ett meddelat kontaktförbud enligt 1 § lagen (1988:688) om kontaktförbud. Detta innebär att en person inte får besöka eller på annat sätt ta kontakt med skyddspersonen.³⁴ Förbudet omfattar exempelvis att ta kontakt per telefon, e-post eller genom brev eller bud.³⁵ Ett utvidgat kontaktförbud får meddelas om ett kontaktförbud enligt 1 § inte kan anses tillräckligt. Ett utvidgat kontaktförbud kan inkludera sådant som skyddspersonens hem, arbete och andra platser där skyddspersonen vanligtvis rör sig. Ett utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning (fotboja) medan en överträdelse av kontaktförbudet eller ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud numera ska förenas med villkor om elektronisk övervakning.³⁶ Sedan januari 2022 är också möjligheten till straffrihet i ringa fall av överträdelse av meddelat kontaktförbud borttagen.³⁷

3.3.4. Socialnämndens ansvar

Socialnämnden ska verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.³⁸ Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Nämnden ansvarar också för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. I regeringens ambitioner om att förebygga

³³ Prop. 2017/18:145 s. 37

³⁴ 1 § Lag (1988:688) om kontaktförbud

³⁵ Se Bexar Mikaela, Lag (1988:688) 1 § JUNO

³⁶ 2 § Lag (1988:688) om kontaktförbud

³⁷ 24 § Lag (1988:688) om kontaktförbud

³⁸ 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL

våld och andra övergrepp i nära relationer infördes en bestämmelse den 1 augusti 2021³⁹ om att det till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.⁴⁰ När socialnämnden fullgör denna uppgift ska nämnden särskilt beakta säkerheten för den som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp och dennes närstående.

3.4. STATISTIK

3.4.1. Antal personer som lever med skyddade personuppgifter

Antalet personer med skyddade personuppgifter (sekretessmarkering och skyddad folkbokföring) har fördubblats under de senaste tio åren, från ca 12 000 personer år 2011 till ca 24 000 personer år 2021.⁴¹ Enligt Skatteverkets postförmedling utgörs dessa av 59 procent kvinnor och 41 procent män. Det som är vanligast förekommande är sekretessmarkering, som utgör 82 procent, medan skyddad folkbokföring utgör 18 procent.

Jämställdhetsmyndigheten har begärt uppgifter från Polismyndighetens Nationella operativa avdelningen (NOA), om antalet personer som idag lever med fingerade personuppgifter men har inte fått ta del av dessa uppgifter med hänvisning till att de är för känsliga att lämna ut. I utredningen om ökad trygghet för hotade och förföljda personer framkommer det att ungefär 160 personer under 2015 levde med fingerade personuppgifter. Mellan 2008 och 2015 hade totalt 393 personer ansökt om fingerade uppgifter varav ungefär 100 av dessa hade beviljats (dvs ca 25 procent). 41 av dessa personer var kvinnor och 23 av dessa personer var män. Resterande 36 var barn.⁴²

Även om statistiken visar hur många kvinnor respektive män och barn som beviljats de olika skyddsnivåerna, saknas statistik över orsakerna till skyddet. Det går således inte att utläsa hur många kvinnor respektive män och barn som lever med skyddade personuppgifter på grund av hot och våld från en tidigare partner.

3.5. FORSKNING INOM OMRÅDET

Det finns flera vetenskapliga studier inom området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Det finns viss forskning kring personer som lever gömda, men den handlar framför allt om asylärenden. Forskning som rör personer som lever gömda på grund av hot och våld från en tidigare partner är däremot mycket begränsad, och i Sverige och Norden har endast ett fåtal vetenskapliga studier publicerats.

³⁹ Förebyggande av våld i nära relationer Prop. 2020/21:163. Lagändring trädde i kraft den 1 augusti 2021.

⁴⁰ 5 kap. 11 a § SoL

⁴¹ Skatteverket

⁴² SOU 2015:69 s. 153.

3.5.1. Livssituationen för kvinnor som lever med skyddade personuppgifter

Under åren 2003 - 2007 genomfördes en svensk vetenskaplig studie om kvinnor och barn som lever gömda från män som utövar våld.⁴³ Projektet samlade in uppgifter om livssituationen hos kvinnor som lever med skyddade personuppgifter via intervjuer och observationer. I studien deltog 23 kvinnor. Studien visade stora likheter i de olika kvinnornas livssituation. Kvinnorna berättar att innebörden av att leva med skyddade personuppgifter är att de aldrig kan känna sig trygga på allmänna platser. De kan aldrig berätta för någon var de bor eller var de kommer ifrån. De kan inte lämna ut sitt namn, sitt telefonnummer, eller berätta var de arbetar eller var deras barn går i skolan. Att leva under skydd innebär ofta isolering och ensamhet, då kvinnorna måste bryta nästan alla kontakter med vänner och familj.

Att inte ha personuppgifter registrerade på vanligt sätt innebär praktiska problem i vardagen. De ekonomiska konsekvenserna av att leva med skyddade personuppgifter är stora. Eftersom post går omvägen via Skatteverket tar det lång tid innan den kommer fram. Detta innebär att många räkningar kommer fram för sent, vilket kan innebära att kvinnorna får påminnelseavgifter. Kvinnornas hälsa är i allmänhet starkt påverkad av att leva under ständigt hot. Sömnsvårigheter, depressioner och självmordstankar är vanliga.

Kvinnorna i Weinehall och Jonssons studie⁴⁴ berättar att de vill arbeta, betala skatt och vara aktiva samhällsmedborgare. Men det är svårt att ha en anställning när hotet är allvarligt och de tvingas flytta upprepade gånger. Sammantaget är det svårt för kvinnor som lever under skydd att försörja sig och sina barn. Utan arbete går de också miste om pensionsinbetalningar vilket innebär en situation där de negativa konsekvenserna av våldet får en livslång påverkan på ekonomin.

Vissa faktorer försvårar de intervjuade kvinnornas livssituation. Om kvinnan är mamma, tar oron för barnens säkerhet mycket energi, och kvinnans egna behov sätts då ofta i andra hand. Om våldsutövaren har umgängesrätt skapar detta rädsla. Utan arbete blir den sociala isoleringen och de finansiella svårigheterna djupare. De kvinnor som har en förstående och stöttande arbetsgivare talar å andra sidan om en känsla av trygghet på jobbet.

Det är ovanligt att en våldsutövare ber någon annan att förfölja, hota eller mörda sin kvinna. Detta innebär att om våldsutövaren döms till fängelse, ger detta kvinnan visst andrum. I fall som till exempel rör hedersrelaterat våld och förtryck, kan vissa våldsutövare be en bror, kusin eller annan släkting att hota och förtrycka kvinnan. Detta gör att faran för kvinnan aldrig upphör och kvinnorna i studien

⁴³ Weinehall & Jonsson (2009); Weinehall (2007)

⁴⁴ Weinehall & Jonsson (2009)

beskrev detta som den faktor som har störst påverkan på deras livssituation och för deras psykiska mående.

3.5.2. Barnens livssituation

I studien av Weinhall m.fl (2007)⁴⁵ ingick intervjuer med 12 barn i åldrarna 8 – 17 år, alla med mammor som lever med skyddade uppgifter. De intervjuade barnen har alla varit vittne till våld mot mamma. Även de som inte varit direkt involverade och sett våldet mot mamman, kan beskriva det utifrån hörselintryck och mammans skador. Flera barn berättar att våldet mot mamman har gjort dem rädda, att rädslan är något de lever med varje dag. Denna rädsla ger ofta upphov till fysiska besvär. Lite äldre barn beskriver inte bara rädsla för egen del utan också att för att deras egna handlingar ska kunna leda till att mamma eller syskon kan komma att skadas. De intervjuade barnen förstår att de måste undvika situationer där det finns risk att deras skyddade personuppgifter röjs. Detta innebär både otrygghet och begränsningar i deras liv. Att delta i fritidsaktiviteter eller ha vänner är problematiskt. Några av barnen beskriver att det känns som om de ljuger för sina vänner eftersom de inte kan berätta sitt verkliga namn eller var de bor.

Att behöva flytta på grund av hot eller för att personuppgifter blivit röjda innebär bland annat att bryta upp kamratrelationer. Barnen saknar sina kamrater som de fått lämna bakom sig. De flesta har också fått bryta med släktingar. Många barn i studien beskriver en känsla av ensamhet.

Barnen förstår allvaret i situationen och att uppoffringar måste göras för att upprätthålla skyddet. Både äldre och lite yngre barn kan känna ansvar för sin mamma och sina syskon. Ett sådant ansvarstagande och benägenhet att ta hand om mamma har tidigare beskrivits i forskning om barn som vuxit upp med våld i hemmet.⁴⁶

Att ha kontakt med den våldsutövande pappan kan vara farligt för barnen, eftersom de i många fall blivit utsatta för olika former av våld av honom. Att barnen har kontakt med pappan kan också medföra en påtaglig fara för mamman, som ofta är deras enda trygghet.

Två faktorer som leder till anspänning hos barn till mammor som lever med skyddade personuppgifter är dels faran för våldsutsatthet, dels kravet på att hemlighålla sin adress och andra uppgifter. Hemlighållandet är ett tema som tas upp i en norsk studie med barn som lever på ”krisesenter”.⁴⁷ För att kvinnorna ska känna sig trygga har de flesta krisesenter i Norge hemlig adress. I studien intervjuades 22 barn i åldrarna 4 - 17 år. Att inte kunna berätta var man bor leder till problem i det sociala livet till exempel när klasskompisar frågar var barnen bor eller om kamrater

⁴⁵Allmänna barnhuset (2009).

⁴⁶ Almqvist & Broberg (2013)

⁴⁷ Øverlien (2010)

vill följa med hem. Det är svårt att bygga vänskap och nära relationer med viktiga personer som lärare, idrottsledare när man måste undanhålla sanningen för dem.

Förutom det formella kravet på att skydda krisentrets adress, finns det också andra anledningar till att barnen inte berättar. De är rädda att bli retade, men de är också rädda att få frågor om orsaken till att de bor på skyddad adress. Barnen vill undvika följdfrågor om pappa och vad han gjort.⁴⁸

3.5.3. Dödligt våld mot kvinnor

I många fall av grovt våld i nära relationer (våld med dödlig utgång eller våld där ena partnern tvingas söka skydd) finns en tidigare historia av våld eller annan brottslighet. I en undersökning från Brottsförebyggande rådet (Brå)⁴⁹ av alla anmälda fall av mord, dråp och misshandel med dödlig utgång mot kvinnor i nära relationer i Sverige 1990–2004⁵⁰ var 60 procent av gärningsmännen registrerade för tidigare brottslighet. I Socialstyrelsens undersökning av dödligt våld 2018 – 2021 hade drygt 15 procent av gärningspersonerna dömts minst en gång tidigare för ett våldsbrott mot det aktuella brottsoffret eller en annan närstående person.⁵¹

I studien från Brå⁵² hade nära hälften av offren uppgett att de utsatts för hot eller våld innan brottet begicks, och i cirka 40 procent av dessa fall hade polisanmälan gjorts tidigare. De faktiska siffrorna är troligtvis högre, då mörkertalet är stort och långt ifrån alla hot och våldshandlingar polisanmäls.

Fysiskt våld i nära relationer utövas av både män och kvinnor, men det är vanligare att kvinnor utsätts av män och att kvinnor får allvarliga skador av våldet⁵³. Även dödligt våld i nära relationer begås av både män och kvinnor, men det är betydligt vanligare att en man dödar en kvinna än tvärtom. Siffror från Brå visar att under de senaste åren har i genomsnitt 15 kvinnor och 3 män om året dödats i Sverige av en före detta eller nuvarande partner⁵⁴. Motiven för det dödliga våldet skiljer sig dock. Kvinnor dödar oftare sin partner för att skydda sig själv eller sina barn⁵⁵, medan mäns motiv till det dödliga våldet oftast är svartsjuka och separationsproblematik⁵⁶. Även i en tidigare

⁴⁸ Ibid

⁴⁹ BRÅ 2007:06

⁵⁰ BRÅs studie fokuserade på mäns våld mot kvinnor, och tar inte upp eventuella förekomster av dödligt våld mot kvinnor i samkönade relationer.

⁵¹ Socialstyrelsen (2022)

⁵² Brå 2007:06

⁵³ Dugan m.fl. (1999)

⁵⁴ Brå Kriminalstatistik dödligt våld 2021

⁵⁵ Dugan m.fl. (1999); Yourstone m.fl. (2008)

⁵⁶ Brå 2008:23; Jordan m. fl. (2012)

studie från Brå⁵⁷ var motiven för det dödliga våldet oftast svartsjuka och problem i samband med separationer. Gärningsmännen hade ofta ett stort kontrollbehov och hot mot detta har utlöst det dödliga våldet.

3.5.4. Barn som lever med våld

Barn till en mamma med skyddade personuppgifter, befinner sig i en situation där de är indirekt eller direkt involverade i våldet som pågår. De har en nära relation både till den som utövar och den som utsätts för våldet.⁵⁸ Barnens situation och upplevelser varierar mycket, men de flesta barn är närvarande när våldet utövas, genom att exempelvis befinna sig där våldet sker, genom att bevittna våldet i samma rum eller genom att försöka stoppa våldet.⁵⁹ Konsekvenserna av att bevittna och leva med våld, har stora likheter med att själv utsättas för våld, både akut och på kort och lång sikt.⁶⁰

Våld kan få negativa långvariga konsekvenser för barns psykiska och fysiska hälsa samt för deras utveckling. Våldet kan försvåra barnets förutsättningar inom många områden, till exempel möjligheten att kunna gå i skolan och att tillgodogöra sig undervisningen.

Boende eller umgänge med en våldsutövande förälder kan ha negativa konsekvenser för barn som utsätts för våld.⁶¹ För barn på skyddad adress kan umgänget med en våldsutövare innebära att barnet behöver hemlighålla uppgifter som kan röja var barnet bor, vilket är en börda.⁶² Umgänge under barns vistelse i skyddat boende kan riskera att äventyra barnets säkerhet.⁶³

I och med den nya lagen om barnfridsbrott⁶⁴ har barn som bevittnat våld sedan 1 juli 2021 fått ställning som målsägande. Det är sedan dess straffbart att utsätta ett barn för att se eller höra vissa brottsliga gärningar i en nära relation, såsom vålds-, frids- och sexualbrott. Lagen innebär en förändring av barnets rättsliga status. Barnet betraktas numera som brottsoffer, vilket möjliggör att barnet kan erhålla skadestånd. Nu kan polis och åklagare förhöra barn utan att först få föräldrarnas samtycke.⁶⁵

⁵⁷ 2007:06

⁵⁸ Holden (2003); Hydén (1995)

⁵⁹ Prop. 2020/21:170

⁶⁰ Krug m. fl. (2002)

⁶¹ SOU 2017:112

⁶² Øverlien (2010)

⁶³ SOU 2017:112

⁶⁴ 4 kap. 3 § brottsbalken (BrB)

⁶⁵ Prop. 2020/21:170

3.6. TIDIGARE UTREDNINGAR OCH FÖRSLAG

Den problematiska situationen för kvinnor och barn som lever gömda från män som utövar våld har uppmärksammats tidigare, och några konkreta förslag på åtgärder har framförts.

I Nationell handlingsplan mot våld i nära relationer⁶⁶ föreslogs att ett nytt institut för skyddad folkbokföring skulle inrättas. Personer som utsätts för hot och förföljelse ska enligt lagförslaget kunna bli folkbokförda i särskild ordning med ett högre sekretesskydd än vanlig folkbokföring. Detta innebär att sekretessen bör vara starkare än i dag om någon begär att få ut uppgifter om en person som har skyddad folkbokföring.

I en motion till riksdagen 2006⁶⁷ föreslog Moderata samlingspartiet att så kallade auktoriserade skyddsänglar vid lämplig myndighet får i uppgift att fungera som vägvisare åt personer som lever med skyddad identitet och att bistå i kontakter med olika myndigheter och institutioner.

I Stalkningsutredningen⁶⁸ lämnades förslag om att det bör finnas utbildade skyddshandläggare för brottsoffer i varje kommun. Skyddshandläggaren kan vara en resursperson för den hotade personen och fungera som en länk mellan den hotade myndigheter och ideella organisationer.

Weinehall och Jonsson⁶⁹ konstaterar att för mycket ansvar för att upprätthålla skyddet läggs på kvinnorna själva. De föreslår att det ska finnas personliga skyddshandläggare inom socialtjänsten och den lokala skattemyndigheten. Dessa handläggare skulle förutom att ge kvinnorna stöd och information även fungera som samordnare. På detta sätt kan pressen på kvinnorna som lever med skyddade personuppgifter minskas, samtidigt som skyddet stärks genom att skyddshandläggarna kan arbeta proaktivt för att förebygga att uppgifter röjs.

Den då nationella samordnaren mot våld i nära relationer betonar i sitt betänkande⁷⁰ att våldsutsatta personer har ett stort antal myndighetskontakter och föreslår att socialtjänsten utser en särskild lots som kan ge stöd, hjälp och vägledning i myndighetskontakter. Särskilda lotsar bör finnas för vuxna och för barn. Nationella samordnaren poängterar också att det finns ett stort behov av hjälp med praktiska vardagsfrågor och föreslår att den våldsutsatta ges tillgång till en extern stödperson som kompletterar de insatser som erbjuds av socialtjänsten och andra myndigheter.

⁶⁶ SOU 2002:71

⁶⁷ 2006/07: ju 280

⁶⁸ SOU 2008:81

⁶⁹ Winehall och Jonsson (2009)

⁷⁰ SOU 2014:49

4. GENOMFÖRANDE AV UPPDRAGET

4.1. JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS PÅGÅENDE ARBETE INOM UPPDRAGET

Jämställdhetsmyndigheten har under uppdragstiden fokuserat på att kartlägga och inhämta kunskap, information, stödmaterial, rutiner och riktlinjer samt övrig information vad gäller hanteringen av skyddade personuppgifter samt andra rättsliga skydd för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter. Vidare har Jämställdhetsmyndigheten inhämtat kunskap om hur information och stödmaterial sprids idag och vilka olika kanaler för informations spridning som skulle kunna användas för att nå målgruppen.

Jämställdhetsmyndigheten har genomfört dialogmöten med myndigheter och andra aktörer i enlighet med uppdraget samt med barnrättsorganisationer och idéburna organisationer som möter målgruppen, för att kunna identifiera brister och behov av insatser inom området. Denna kartläggning ligger till grund för Jämställdhetsmyndighetens kommande prioriteringar och aktiviteter under det förlängda uppdraget.

För att beakta vissa grupperns särskilda utsatthet genomförde Jämställdhetsmyndigheten också dialogmöten med idéburna organisationer som representerar hbtqi-personer, personer med funktionsnedsättningar samt som möter personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck och lever med skyddade personuppgifter. Jämställdhetsmyndigheten har också kontaktat idéburna organisationer som möter våldsutsatta män som lever med skyddade personuppgifter för att inhämta kunskap och information om denna målgrupp men dialogmöten har ännu inte kunnat genomföras. Jämställdhetsmyndigheten kommer därför att fortsätta arbetet med att undersöka livssituationen för vissa särskilt utsatta grupper samt våldsutsatta män som lever med skyddade personuppgifter under kommande uppdragsperiod.

Jämställdhetsmyndigheten har påbörjat arbetet med att sammanställa kunskap, information och stödmaterial som tagits fram av myndigheter och andra relevanta aktörer gällande hanteringen av skyddade personuppgifter och andra rättsliga skydd för våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter. Under 2022 - 2023 planerar Jämställdhetsmyndigheten att på sin webbsida samla relevant information till våldsutsatta personer, personer med skyddade personuppgifter samt yrkesverksamma och andra aktörer som möter personer med skyddade personuppgifter. Utöver detta kommer kunskap och stödmaterial att spridas till den utsatta målgruppen via andra kanaler som Jämställdhetsmyndigheten kartlagt.

Jämställdhetsmyndigheten har förberett för arbetet med att genomföra kunskapshöjande insatser samt riktade utbildningsinsatser till olika yrkesgrupper. Jämställdhetsmyndigheten har genomfört dialogmöten med ett flertal relevanta myndigheter och aktörer för att senare under uppdragstiden kunna genomföra yrkesspecifika utbildningsinsatser i samverkan med dessa.

En digital spridningskonferens för att öka kunskapen om skyddade personuppgifter samt uppmärksamma livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter kommer att äga rum den 3 juni 2022. Konferensen riktar sig till yrkesverksamma, civilsamhället, idéburna organisationer samt målgruppen. Jämställdhetsmyndigheten har också påbörjat arbetet med att ta fram nytt informationsmaterial, bland annat en film som beskriver livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter.

I denna rapport lämnar Jämställdhetsmyndigheten vissa rekommendationer för det långsiktiga arbetet. I slutredovisningen den 31 mars 2023 kommer Jämställdhetsmyndigheten att presentera en långsiktig plan för hur arbetet med målgruppen kan utvecklas och följas över tid.

4.2. DIALOGMÖTEN MED MYNDIGHETER OCH ANDRA AKTÖRER

Inledningsvis genomförde Jämställdhetsmyndigheten ett antal samrådsmöten samt kunskaps- och erfarenhetsutbyten med myndigheter och andra aktörer i enlighet med regeringsuppdraget. Jämställdhetsmyndigheten kunde tidigt konstatera att det fanns behov av att inhämta ytterligare information och kunskap från fler aktörer utöver de som är inskrivna i uppdraget. Under uppdragstiden har därför ett flertal kunskaps- och erfarenhetsutbyten anordnats och ett omfattande arbete har genomförts för att samla in information och kunskap samt kartlägga pågående arbete gällande skyddade personuppgifter.

I både samrådsmöten och kunskaps- och erfarenhetsutbyten har Jämställdhetsmyndigheten bland annat frågat aktörerna hur de arbetar med skyddade personuppgifter, vilket informations- och stödmaterial som de har tagit fram, hur det sprids och om det inom deras organisation finns behov av ökad kunskap om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter. För en förteckning över alla myndigheter och andra aktörer som Jämställdhetsmyndigheten haft dialog med, se *lista över aktörer som deltagit i dialogmöten*.

4.3. INSAMLING AV RUTINER, INFORMATION OCH STÖDMATERIAL

Jämställdhetsmyndigheten har kartlagt webbsidor hos de myndigheter och verksamheter som deltagit i dialogmöten, för att få en översikt av den information och det stödmaterial om skyddade personuppgifter som tagits fram. Delar som

uppmärksammas är vilka webbsidor som har information till målgrupperna vuxna och barn, vilka som har information riktad till särskilt utsatta grupper och om sidorna innehåller stödmaterial om skyddade personuppgifter till yrkesverksamma såväl externt som internt.

Jämställdhetsmyndigheten har begärt att få ta del av respektive myndighets rutiner och riktlinjer för det interna och externa arbetet med skyddade personuppgifter.

4.3.1. JO-beslut och tillsynsbeslut från IVO

För att få mer kunskap om hur skyddade personuppgifter fungerar har Jämställdhetsmyndigheten begärt ut samtliga JO-beslut där kritik riktats mot myndigheters hantering av skyddade personuppgifter (både sekretessmarkering, skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter) from 2016 tom mitten av januari 2022, samt beslut i tillsynsärenden samt lex Sarah- och lex Maria-anmälningar från IVO:s sex regionala tillsynsavdelningar.

4.4. LIVSSITUATIONEN FÖR VÅLDSUTSATT KVINNOR OCH BARN SOM LEVER MED SKYDDADE PERSONUPPGIFTER

I regeringsuppdraget ingick att undersöka livssituationen för våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn.

Jämställdhetsmyndigheten har gjort detta dels genom att sammanställa tidigare forskning inom området, dels genom att intervjua kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter.

4.4.1. Extern intervjustudie med kvinnor och barn

Jämställdhetsmyndigheten har uppdragit åt två externa konsulter att genomföra en intervjustudie med våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter. Syftet var att öka kunskapen om våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter och att belysa deras livssituation.

I studien intervjuades 86 kvinnor och 15 barn. I de flesta fall var våldsutövaren en man som kvinnan haft en kärleksrelation till, och i många fall var våldsutövaren även far till kvinnans barn. I några fall var det dock fäder eller bröder till kvinnorna som utövade våldet. 32 män har dömts för någon form av våld mot kvinnan, varav 15 av männen belades med kontaktförbud. Några av männen har också dömts för våld mot barn. Ungefär hälften av kvinnorna har skyddad folkbokföring och hälften sekretessmarkering. Ingen av kvinnorna har fingerade personuppgifter. En mer utförlig sammanställning av förfarandet och intervjuernas innehåll finns i bilagan *86 gömda kvinnor och deras 128 barn*.

5. RESULTAT OCH ANALYS

5.1. Sammanställning av intervjuer och dialogmöten

Detta kapitel bygger dels på den externa intervjustudien med 86 kvinnor och 15 barn som har erfarenhet av att leva med skyddade personuppgifter, dels på information och kunskap som Jämställdhetsmyndigheten inhämtat i dialogmöten med myndigheter som är inskrivna i uppdraget samt andra relevanta aktörer som möter personer som lever med skyddade personuppgifter (samrådsmöten samt kunskaps- och erfarenhetsutbyte).

Informationen har sorterats tematiskt.

5.1.1. Våldet är omfattande och får allvarliga konsekvenser

Jämställdhetsmyndigheten kan konstatera att våldet är omfattande och får allvarliga konsekvenser. Av de intervjuade kvinnorna hade nästan alla varit utsatta för våld av en partner under lång tid, allt från fem till tjugofyra år. De har varit utsatta för fysiskt-, psykiskt-, ekonomiskt-, sexualiserat- och materiellt våld i olika omfattning. 20 procent av de intervjuade kvinnorna är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Konsekvenserna av våldet är bland annat att två tredjedelar av kvinnorna diagnosticerats med posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) och så även flera av barnen. Konsekvenserna av det ekonomiska våldet är särskilt omfattande och det pågår under lång tid även efter uppbrottet och beviljandet av skyddade personuppgifter.

I rapporten *Ekonomisk Jämställdhet - en uppföljning av senare års utveckling av det jämställdhetspolitiska delmålet*,⁷¹ lyfter Jämställdhetsmyndigheten slutsatsen att det saknas en systematisk kartläggning av grupper med särskild utsatthet för ekonomiskt våld. Jämställdhetsmyndigheten ser behov av en gemensam kartläggning av livssituationer och omständigheter som kan innebära särskild sårbarhet för ekonomiskt våld. Detta skulle kunna bidra till att förbättra upptäckten av ekonomiskt våld och säkerställa att samhällets insatser för våldsutsatta kvinnor är anpassade efter den enskildes behov.

Tidigare forskning har visat att det ständiga hot som personer med skyddade personuppgifter lever under har stor negativ påverkan på hälsan. Det är till exempel vanligt med sömnsvårigheter och depression, men även självmordstankar.⁷²

⁷¹ Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Ekonomisk Jämställdhet - en uppföljning av senare års utveckling av det jämställdhetspolitiska delmålet*. Rapport 2022:2

⁷² Weinehall och Jonsson (2009)

5.1.2. Tidigare kännedom om våldsutsatthet

Av intervjuerna framkom att nästan alla kvinnor hade polisanmält våldsutövaren. Många av kvinnorna hade berättat om sin våldsutsatthet för andra yrkesverksamma och närstående. Anmälan om barn som far illa hade gjorts till socialnämnden gällande cirka hälften av kvinnornas barn.

Av Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall⁷³ framgår att de kvinnor som dödats av en närstående haft omfattande kontakt med olika myndigheter och verksamheter, vilka haft kännedom om deras våldsutsatthet.

Trots yrkesverksammas kännedom om kvinnornas våldsutsatthet, har kvinnorna inte fått det stöd och skydd som de hade behövt och har rätt till enligt lag. Detta bekräftas också av uppgifter från de intervjuade kvinnorna, som visar att mer hade kunnat göras av samhället i ett tidigare skede för att förhindra ytterligare våld.

5.1.3. Utmaningar i det akuta skedet

I dialogmöten lyfter vissa aktörer brister gällande skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor och barn. Bland annat påpekas att det uppstår ett glapp mellan det att socialnämnden får kännedom om våldsutsattheten, fram till dess att behov av insatser utretts och beviljats. Om kvinna och barn placerats på kvinnojour i ett akut skede kan barnet eventuellt gå miste om både skolgång och tillgång till hälso- och sjukvård. Brister i skyddet kan även handla om att föräldrarna har gemensam vårdnad av barn som befinner sig med sin mamma på kvinnojour vilket försvårar för både kvinna och barn vid umgänge.

5.1.4. Ansökan och bedömning av skyddsnivå

Vilken typ av skydd som de intervjuade kvinnorna ansökt om och beviljats beror ofta på rekommendationer från yrkesverksamma, till exempel polis, socialtjänst eller personal på skyddat boende. Kvinnorna själva känner inte alltid till och förstår inte på vilka grunder beslut har fattats och varför de beviljats just den skyddsnivån de fått. Det är även oklart för kvinnorna hur länge beslutet om skydd gäller.

Vissa aktörer påpekar i dialogmöten att det behövs tydligare information om vad som gäller vid ansökan om skyddade personuppgifter samt vilka konsekvenser det får att leva med skyddade personuppgifter. Det framkommer även att det kan förekomma olikheter gällande vem som beviljas skyddade personuppgifter och på vilka grunder, beroende på var i landet man bor.

Flera kvinnor i intervjustudien berättar att de hade velat ansöka om fingerade personuppgifter. Flera har dock blivit direkt avrådda eller fått information att fingerade personuppgifter endast erhålls av personer som ingår i kriminella nätverk och att det således inte är någon mening med att ansöka om det högre skyddet. Felaktig information kan leda till att personer som trots ett omfattande

⁷³ Socialstyrelsen (2022)

skyddsbehov inte ens ansöker om fingerade personuppgifter och därför inte får ett beslut som eventuellt kan överklagas.

5.1.5. Konsekvenser av att leva med skyddade personuppgifter

Många av de intervjuade våldsutsatta kvinnorna säger att de har svårt att försörja sig på grund av att de i samband med beviljandet av skyddade personuppgifter fått fly och varit tvungna att säga upp sig från sina anställningar samt därefter haft svårigheter att få nytt arbete. Vidare framkommer att vissa arbetsgivare blir misstänksamma då kvinnan bytt arbete vid flera tillfällen och är rädda för att hotet mot kvinnan även ska riktas mot arbetsplatsen. En del av kvinnorna kan heller inte arbeta heltid eller deltid på grund av skador som orsakats av våldsutövaren. Av dessa kvinnor är det flera som nekats sjukpenning. Kvinnorna uppger också att det är mycket kostsamt att vid flera tillfällen tvingas flytta. Det kan till exempel handla om avgifter för dubbla boenden, flyttstädning, kostnad för säkerhetsdörr och personlarm. En del av dem måste även betala för resor när gemensamma barn har umgänge med våldsutövare. Flera av kvinnorna har ådragit sig skulder eftersom våldsutövaren slutat betala för gemensamma kostnader som till exempel banklån, tömt gemensamma bankkonton eller tagit nya lån i kvinnans namn. Ytterligare en komplikation kan vara att Skatteverket inte känner till rätt adress, eller den senaste, vilket innebär att post och räkningar blir försenade med betalningspåminnelser som följd.

I dialogmöten påtalar även myndigheter och andra aktörer att det är dyrt för personer att leva med skyddade personuppgifter. Praktiska vardagssysslor blir både krångliga och dyra för dem som lever med skyddade personuppgifter.

Flera myndigheter beskriver i dialogmöten att de identifierat utvecklingsområden för att bättre anpassa verksamheten för personer som lever med skyddade personuppgifter. Ett exempel på detta är Arbetsförmedlingen som identifierat ett behov av förtydligande om vad som anses vara ”lämpligt arbete” när det gäller arbetsökande som lever med skyddade personuppgifter. Har personen en hotbild mot sig är Arbetsförmedlingens tolkning att detta kan vara ett godtagbart skäl att begränsa sitt yrkesmässiga eller geografiska sökområde och har förtydligat detta i relevant handläggarstöd. De menar dock att det vore mer rättssäkert om detta förtydligades i Lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Bostad

I intervjuerna berättar kvinnorna att det är svårt att få bostad. Detta kan bero på att bostadsköerna är långa och med skyddade personuppgifter är personen mindre attraktiv som hyresgäst. Privata hyresvärdar kan vara rädda för störningar och hot. I dialogmöten lyfts att kommunala bolag kan ha krav på att bostadssökanden registrerar sig med personnummer i bostadskön. Därtill accepteras inte alltid försörjningsstöd som inkomst.

Även Socialstyrelsen konstaterar i utredningar av vissa skador och dödsfall 2018 – 2021 att ett återkommande problem är att brottsoffren inte fått hjälp med att flytta till en annan stadigvarande bostad för att undkomma gärningspersonen.⁷⁴

Idéburna organisationer påpekar att det inte är ovanligt att våldsutsatta kvinnor erbjuds boende i mindre kommuner som inte kan erbjuda samma service som storstadskommunerna exempelvis gällande kollektivtrafik, skola och arbetstillfällen. Detta kan öka isoleringen och otryggheten för kvinnor och barn.

Jämställdhetsmyndigheten har genomfört ett dialogmöte med samordnaren för länsstyrelsernas uppdrag att kartlägga kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende (A2021/01299). I uppdraget ingår bland annat att kartlägga kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende och att kartlägga kommuners samverkan för att hjälpa våldsutsatta personer att ordna stadigvarande boende. Myndigheten kommer att ta del av resultatet och följa upp med ytterligare dialogmöte.

Hälso- och sjukvård

I intervjustudien framkom att kvinnorna inte får tillgång till hälso- och sjukvård på samma sätt som innan de beviljades skyddade personuppgifter. De berättar om uteblivna kallelser till mammografi och cellprovs tagning. Under pandemin har de haft svårt att boka vaccination mot Covid-19 och flera har haft problem att få vaccinationsintyg.

Kvinnorna lyfter vidare att rutiner för journalhantering inte är enhetliga på olika mottagningar inom hälso- och sjukvården. Flera kvinnor har råkat ut för att deras journaler försvunnit. Vissa vårdcentraler har inte haft rutiner för hur inskrivning ska ske för personer med skyddade personuppgifter.

Posthantering

Personer som lever med skyddade personuppgifter får sin post förmedlad via Skatteverket. De intervjuade kvinnorna berättar om problem med posthanteringen vilket får stora konsekvenser för dem. Det händer att posten är försenad eller inte kommer fram alls, vilket kan få till följd att kvinnorna får upprepade betalningsanmärkningar och till exempel missade läkarbesök då kallelser inte når fram i tid. Kvinnorna berättar vidare att de fått post som skulle gått till andra kvinnor med skyddade personuppgifter och att deras post ibland är öppnad utan att det vet varför.

Sju av de intervjuade kvinnorna har fått sina skyddade personuppgifter röjda på grund av posthanteringen. Detta bekräftas av några av de anmälningar till JO som

⁷⁴ Socialstyrelsen (2022)

Jämställdhetsmyndigheten gått igenom som rör fall där skyddade uppgifter röjts på grund av att post skickats fel, till exempel till våldsutövaren.⁷⁵

Skatteverket uppger i dialogmöten att de arbetar för att göra posthanteringen säkrare för dem som beviljats skyddade personuppgifter. Det har förekommit att Skatteverket har förmedlat brev och paket som har innehållit spårsändare till personer som har skyddade personuppgifter. Skatteverket uppger att rådande lagstiftning delvis utgör ett hinder i utvecklingsarbetet.

En av de mest grundläggande rättigheterna i en demokrati är möjligheten att påverka samhällsutvecklingen genom att rösta i allmänna val. Minst var fjärde kvinna i intervjustudien fick inte sina röstkort via posten. Flera har upplevt problem med att rösta, eller har avstått från att rösta på grund av praktiska problem. I intervjustudien beskriver kvinnor att de inte kan rösta i kommunalval i den kommun de faktiskt bor.

Röjd och hittad

Av de intervjuade kvinnorna har tre av fyra någon gång fått sina skyddade personuppgifter röjda, och flera kvinnor har fått sina uppgifter röjda flera gånger. Hälften av de intervjuade kvinnorna har flyttat minst en gång på grund av röjda uppgifter. Flera kvinnor berättar att de röjts på grund av att information om kvinnornas personuppgifter har röjts från till exempel socialtjänsten, domstolar, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Skatteverket, skolor och universitet, Försäkringskassan, skyddade boenden och hälso-sjukvården. Ofta handlar det om att brev och e-post skickas fel och att uppgifter inte maskats som de skulle. Över hälften av kvinnorna har hittats av våldsutövaren efter det att de beviljats skyddade personuppgifter.

I dialogmöten uppger Unizon att den kvinna som är våldsutsatt och får sina uppgifter röjda riskerar att omgående få bryta upp och flytta, vilket betyder att hon tvingas börja om igen, gång på gång. Att kvinnan röjs kan till exempel ske på grund av en kallelse till BVC, ett utskickat pensionsbesked eller något annat misstag på grund av den mänskliga faktorn. Utan yrkesverksammas kunskap om innebörden i att leva med skyddade personuppgifter, ökar risken för att personuppgifter röjs. Det är därför viktigt att öka kunskapen, ta reda på och följa upp vad som händer när någon röjs. Även Roks lyfter problemet med myndigheter som röjer skyddade personuppgifter, till exempel vid ansökan om föräldradagar.

Uppgifterna om att skyddade personuppgifter röjs bekräftas av de genomgångna JO-anmälningarna. I 16 av de 18 anmälda fallen anser JO att kritiken är berättigad. JO formulerar att man ser mycket allvarligt på det inträffade, och att noggrannhet är mycket viktig, särskilt i de fall då ett röjande av en skyddad adressuppgift kan få förödande konsekvenser för den berörda personen och dennes närstående.⁷⁶

⁷⁵ Tex JO 5420-2018

⁷⁶ JO 6346-2018

Umgänge kan utgöra en allvarlig säkerhetsrisk

För 17 av de 86 intervjuade kvinnorna har papporna umgängesrätt med de gemensamma barnen. De flesta av dessa fäder är inte åtalade och dömda för att ha utövat våld mot kvinnan. Fyra av papporna har umgängesrätt med barnen, trots att de har dömts för våld mot barnens mammor. Flera av kvinnorna säger att barnen motsätter sig umgänge och att de är rädda och otrygga i mötet med sin pappa. Det kan också vara en säkerhetsrisk för kvinnan om hon måste resa till våldsutövarens hemkommun för att överlämna barn inför umgänget. Det kan också finnas risk för att barnet avslöjar sin vistelseort.

Både myndigheter och idéburna organisationer lyfter att ett av de största problemen för kvinnor och barn med skyddade personuppgifter är frågan om vårdnad, boende och umgänge. Barns umgänge med den förälder som utövat våld utgör en mycket stor risk att kvinnan och barnen blir röjda. Det är inte ovanligt att kvinnan tvingas möta våldsutövaren i olika sammanhang. Under dessa omständigheter läggs ett alldeles för stort ansvar på barnet att inte berätta var de bor och inte heller avslöja något i övrigt om sin livssituation. Våldsutövaren kan efter umgänge följa efter barnet tillbaka till sin vistelseort. Det är också många praktiska saker som kan röja vistelseorten, till exempel kvitton, påsar med logga m.m.

Regeringen har tillsatt en utredning⁷⁷ för att bättre skydda barn från umgänge med en våldsam förälder och för att öka tryggheten för familjehemsplacerade barn. I uppdraget ingår att se över regler i föräldrabalken om vårdnadsöverflyttning, adoption och umgänge. När det gäller umgänge ska utredaren särskilt titta på situationen då ett barn är i ett skyddat boende eller har skyddade personuppgifter. I uppdraget ska utredaren bland annat ta ställning till hur skyddet för barnet kan stärkas när fråga uppkommer om umgänge med en förälder som har utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig kränkning. Jämställdhetsmyndigheten kommer att ta del av resultatet och följa upp arbetet i kommande dialogmöte.

5.1.6. Särskilt om våldsutsatta barn som lever med skyddade personuppgifter

Nästan alla barn (90 procent) till de intervjuade kvinnorna har bevittnat våld mot mamma. Sedan barnfridsbrottet trädde i kraft i juli 2021 är det straffbart att utsätta ett barn för att se eller höra våldsbrott i nära relationer. Nästan lika många av barnen har själva utsatts för våld eller hot om våld.

Livssituationen för barn som lever med skyddade personuppgifter

Av de sammanlagt 128 barnen till de intervjuade kvinnorna, har vart fjärde barn bytt namn i folkbokföringen. Barnen vet att de inte får vara med på foton i skolan eller på fritiden. De kan inte ta hem kompisar. De döljer sin verkliga livshistoria

⁷⁷ Regeringen (2021) *Vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer – en översyn av reglerna i föräldrabalken* Dir. 2021:70

både för vänner och för myndigheter. Att behöva ljuga för vänner och andra är betungande och ställer till svårigheter i vardagen. Flera barn säger att de har svårt att berätta för andra vuxna om sin situation då de är rädda för konsekvenserna, till exempel att de ska bli omhändertagna av socialtjänsten.

Som redovisats i kapitel 1, visar även tidigare forskning om barn som lever med skyddade uppgifter, att skyddet och hemlighållandet av uppgifter ställer till problem i barnens vardag, till exempel att det blir svårt att delta i fritidsaktiviteter eller att ha vänner, och att livet känns ensamt för att man har fått bryta med tidigare vänner och andra kontakter.⁷⁸ Barnen känner också ett ansvar att upprätthålla skyddet och är rädda att deras egna handlingar ska leda till att mamma eller syskon råkar illa ut.⁷⁹

Flera av de intervjuade barnen berättar att de inte vill träffa sin pappa, och att de är rädda för honom.

Även i Weinehalls studie beskriver barnen ambivalenta känslor inför pappan. Studien lyfter fram problematiken med att ha kontakt med pappan vilket kan vara farligt för både barnet och kvinnan. I flera fall har pappan även utsatt barnet för olika former av våld. Kontakten kan också innebära en fara för mamman, som ofta är barnens enda trygghet.

Skola

Unizon beskriver lokala jourers upparbetade samarbeten med kommuner när det gäller plats på förskola och skola. Denna samverkan innebär att barnet får börja förskola eller skola snabbt när behov finns, ofta inom 1 - 2 veckor. När barnet börjar förskola/skola har kvinnojourerna ett samtal med skolpersonal om fysisk och digital säkerhet för barnet. En säkerhetsplan upprättas. Den innehåller frågor om vilka kontakter skolan kan ta om det händer barnet något, eller om våldsutövaren försöker ta kontakt med eller försöker hämta barnet.⁸⁰

I dialogmöte påpekar Unizons barnnätverk att det är viktigt att information om barnets situation når förskola och skola. Skolan är den plats där barn vistas större delen av dagen. Det är därför extra viktigt att personalen har kunskap om och tydliga rutiner för hur uppgifter om barn med skyddade personuppgifter ska hanteras. Barnnätverket framhåller att det är viktigt att informationen är uppdaterad och stämmer med aktuell lagstiftning.

⁷⁸ Weinehall (2007); Överlien (2010)

⁷⁹ Almqvist & Broberg (2013)

⁸⁰ Lorentzi (2005)

Trots lagstadgad skolplikt, visar Socialstyrelsens Öppna jämförelser av våld i nära relationer⁸¹, att endast en av fyra kommuner har en aktuell, skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för hur handläggare ska säkra skolgången för barn i skyddat boende.

Hälsa

De intervjuade kvinnorna berättar att många av barnen har mardrömmar, sömnsvårigheter och koncentrationssvårigheter. Var fjärde barn har diagnostiserats med posttraumatiskt stressyndrom, PTSD. Flera av barnen har uttryckt självmordstankar. En del av dem har kontakt med barnpsykiatri, skolkuratorer eller har fått annat stöd, men vart tredje barn har inte fått någon hjälp alls.

I Weinehalls studie (2007) berättar barnen själva att våldet mot mamman har gjort dem rädda, och att denna ständiga rädsla ofta ger upphov till fysiska besvär.

I dialogmöte beskriver Unizons barnnätverk att de generellt sett har bra kontakt och samarbete med hälso- och sjukvården. När barnet inte har skyddade personuppgifter är det viktigt att förklara situationen för vårdpersonal och betona vikten av att deras personuppgifter inte läggs in i datasystemet. Oftast löses detta i dialog med vårdpersonalen.

5.2. STÖD PÅ KORT OCH LÅNG SIKT

De intervjuade kvinnorna berättar att det oftast saknas stöd och information om hur de ska lösa praktiska saker i sin vardag. Flera av kvinnorna berättar om problem att hitta bostad. Många har tvingats flytta med sina barn mellan vandrarhem, lägenhetshotell och andrahandsbostäder.

De idéburna riksorganisationerna menar att stort ansvar läggs på individen själv. De lokala kvinnojourerna arbetar långsiktigt för att stödja kvinnor och barn så att de ska kunna återgå till ett normalt liv. Jourrérelsen arbetar med helheten för den som är utsatt för våld och beviljats skyddade personuppgifter, från första kontakten till sista.

Kvinnorna behöver hjälp med praktiska frågor i vardagen. Detta kan till exempel bero på språksvårigheter och/eller svårighet att förstå vilka blanketter som ska användas och hur de ska fyllas i på rätt sätt. De ska kunna hitta rätt blanketter hos Skatteverket. Det är särskilt viktigt för kvinnor med funktionsnedsättning, och för kvinnor som befinner sig i trauma, att lätt kunna hitta bland blanketter och att förstå hur de ska fyllas i.

⁸¹ [2021-6-7403-resultat.xlsx \(live.com\)](#)

5.2.1. Det långsiktiga stödet brister

De intervjuade kvinnorna berättar att även om de beviljats skyddade uppgifter, förekommer det att kvinnorna kan bli misstrodda, för att överdriva och hitta på, i kontakten med myndigheter. De flesta våldsutövare är inte dömda, vilket skapar utrymme för tvivel hos myndigheter om att våldet förekommit eller hur allvarligt det faktiskt varit. Kvinnorna vittnar också om att efter att Skatteverket beviljat sekretessmarkering eller skyddad folkbokföring, avtog det mesta av samhällets stöd, trots att många problem kvarstod. Kvinnorna fick själva lösa sina problem och praktiska frågor i vardagen.

I dialogmöte påtalar Roks att när kvinnorna får eget boende, är risken för att bli röjd stor. Kvinnorna har då ett stort behov av stöd i praktiska frågor. I det ”mellanrum” som uppstår då kvinnan bor i en kommun och en annan kommun har ansvar för stödet, uppstår också en risksituation. Stödet efter tiden i skyddat boende behöver därför utvecklas och utökas. I de situationerna är det vanligt att kvinnorna vänder sig till de skyddade boenden de tidigare bott på för att få hjälp.

I Socialstyrelsens dödsfallsutredningar framkommer i flera fall att socialtjänsten inte följt upp de våldsutsattas situation för att bedöma om de pågående insatserna varit tillräckliga eller om de behövde kompletteras eller förändras. Efter de akuta insatserna har kontakterna ofta varit glesa. Idag saknas tydlig reglering om hur uppföljningen ska gå till under pågående insatser till våldsutsatta vuxna.⁸²

5.3. RUTINER OCH RIKTLINJER

De flesta myndigheter har interna rutiner och riktlinjer gällande hantering av skyddade personuppgifter. Av dialogmöten framkommer att ett fåtal myndigheter saknar rutiner men kommer att ta fram sådana. Flera myndigheter uppger att de har rutiner och riktlinjer som de behöver uppdatera (efter lagändringen januari 2019). Myndigheterna kommer även att arbeta med implementering av sina rutiner och riktlinjer inom organisationen. De myndigheter som inte har upprättade rutiner och riktlinjer beror på att de inte riktar sig till målgruppen utan till yrkesverksamma.

5.4. INFORMATION OCH STÖDMATERIAL TILL BARN

5.4.1. Information till våldsutsatta om att det går att ansöka om skyddade personuppgifter

Flera aktörer påpekar att information om möjligheten att söka skyddade personuppgifter behöver nå ut till våldsutsatta personer, då det är många som inte känner till att den finns. Särskilt anpassad information till olika utsatta grupper såsom personer med utländsk bakgrund eller språksvårigheter, asylsökande, nyanlända och personer med funktionsnedsättning behövs. Personer som söker skyddade personuppgifter behöver också informeras om vad det innebär att leva med en sådan åtgärd.

⁸² Socialstyrelsen (2022)

5.4.2. Information och stödmaterial till barn

De flesta myndigheter har inte tagit fram egen information eller eget stödmaterial speciellt riktat till barn. De hänvisar till Brottsoffermyndighetens ”Jag vill veta”.⁸³ Även idéburna organisationer hänvisar till ”Jag vill veta”, men har också på lokal nivå tagit fram information särskilt anpassad till barn. Flera myndigheter och idéburna organisationer hänvisar till Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck (NKT)⁸⁴ och deras information och stödmaterial vad gäller barn som lever i hedersrelaterat våld och förtryck.

Barnafrid poängterar att barn måste få rimlig och förståelig information. Barn ska inte behöva ta ansvar för att själva informera vuxna om skyddade personuppgifter och heller inte ta ansvar för sitt eget skydd. Det är viktigt att informationen är lättillgänglig, kortfattad och lätt att överblicka. I de fall det saknas bör tillgängligt material tas fram.

Organisationen Tjejers Rätt i Samhället (TRIS) poängterar att barn inte ska ha mer information än de klarar av att förstå. Informationen behöver vara nyanserad och åldersanpassad annars finns det risk att den kan vara skadlig för barnet.

5.4.3. Information och stödmaterial till vuxna som beviljats skyddade personuppgifter

Även om många myndigheter inte har generell information till målgruppen, har några myndigheter information om hur en person med skyddade personuppgifter ska gå till väga för att använda myndighetens olika tjänster. De flesta myndigheter lyfter dock att de behöver utveckla sina digitala verktyg.

I dialogmöte informerar Unizon om att de håller på att ta fram en webbplattform med olika ”ingångar” för lokala jourer, yrkesverksamma och till kvinnor utsatta för våld. Plattformen kommer bland annat att innehålla en kunskapsbank med information om skyddade personuppgifter. Samtlig information kommer att vara tillgänglighetsanpassad, både för personer med funktionsnedsättning och för personer med bristande kunskap i svenska språket. Relevanta publikationer, både Unizons eget material och andra aktörers material, kommer att finnas på denna plattform.

Information och stödmaterial som saknas

Framför allt idéburna organisationer och kvinnojourer påtalar att det saknas information och stödmaterial till målgruppen på olika språk, anpassat för olika åldersgrupper och för särskilt utsatta grupper till exempel personer med funktionsnedsättning och hbtqi-personer. Flera aktörer lyfter även asylsökande och nyanlända som särskilt utsatta grupper som behöver uppmärksammas.

⁸³ www.jagvillveta.se

⁸⁴ Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck, vid Länsstyrelsen Östergötland

Flera aktörer menar att det finns behov av checklistor för att underlätta för personer med skyddade uppgifter, exempelvis en checklista på alla saker som de behöver tänka på för att inte riskera att bli röjda och hittade. De flesta aktörer påtalar dock att checklistor kan utgöra en säkerhetsrisk om våldsutövare får tag i dem. Dessutom är det svårt att hålla checklistor tillräckligt uppdaterade för att de ska vara användbara.

5.4.4. Information och stödmaterial till yrkesverksamma som möter personer med skyddade personuppgifter

Myndigheter såsom Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Skatteverket med flera har inte tagit fram information och stödmaterial som riktar sig till yrkesverksamma då de inte har något uppdrag att göra det. De myndigheter som har yrkesverksamma som främsta målgrupp, har tagit fram olika typer av information och stödmaterial.

Socialstyrelsen har tagit fram föreskrifter, allmänna råd och meddelandeblad som inkluderar information om skyddade personuppgifter.⁸⁵ På Socialstyrelsens hemsida finns bland annat kunskapsguiden som inkluderar information om skyddade personuppgifter.⁸⁶ Socialstyrelsens kunskapsmaterial sprids främst till yrkesverksamma inom hälso- och sjukvård, tandvård och socialtjänst.

NKT har tagit fram stödmaterial till yrkesverksamma om skyddade personuppgifter i en hederskontext. NKT har också tagit fram en handlingsplan gällande barn som riktar sig till förskola, skola, gymnasium, vuxenutbildning och SFI.

Skolverket har omfattande information om skolans arbete med barn och elever som har ”skyddad identitet” på sin hemsida⁸⁷. Informationen vänder sig till huvudmän och andra som möter barn och målsmän som har skyddade personuppgifter. Här förmedlas praktiska handfasta råd i vardagen till skolpersonal och till skolledare.

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) samlar information och kunskap vilket publiceras i kunskapsbanken på deras webb. I webbstödet finns specifik information om skyddade personuppgifter. NCK sprider också goda exempel för att inspirera andra, t ex om hur region Uppsala arbetar.

Barnafrid har tagit fram en handbok för yrkesverksamma som arbetar på Barnahus som handlar om hedersrelaterat våld och förtryck.⁸⁸

⁸⁵ Socialstyrelsen (2014); Socialstyrelsen (2016)

⁸⁶ Socialstyrelsens meddelandeblad om skyddade personuppgifter är uppdaterat enligt lagstiftningen om skyddad folkbokföring 2019

⁸⁷ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/skolans-arbete-med-barn-och-elever-som-har-skyddad-identitet>

⁸⁸ <https://www.barnafrid.se/kunskapsbank/en-handbok-om-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

5.4.5. Hur information och stödmaterial sprids till våldsutsatta personer med skyddade personuppgifter

Informationen som myndigheter och andra aktörer tagit fram till personer som lever med skyddade personuppgifter finns på respektive aktörs egen webbsida. Informationen sprids inte aktivt, utan det är upp till individen att själv söka. Många aktörer använder sig av och hänvisar till Skatteverkets hemsida, och den information om skyddade personuppgifter som finns där. Även Skatteverket sprider främst sin information via webben, men i samband med att ansökan om skyddade personuppgifter tas emot och i samband med beslut om skyddade personuppgifter skickar de också riktad information till sökanden.

Kvinnojourerna har en viktig roll i att sprida information till våldsutsatta. När den våldsutsatta kvinnan och hennes barn flyttar in på jouten får hon och barnet omfattande information, stöd och hjälp om vad som gäller inklusive information om skyddade personuppgifter. Många kvinnor kontakter också de jouter där de tidigare bott eller fått stöd av för att få hjälp med svåra och krångliga situationer i vardagen som uppstår när man lever med skyddade personuppgifter. Kvinnor kan ha fortsatt kontakt med jouter för att få stöd under flera år efter att de flyttat från det skyddade boendet.

5.4.6. Hur information och stödmaterial sprids till yrkesverksamma

Myndigheter och andra relevanta aktörer sprider främst information till yrkesverksamma på sina respektive webbsidor.

SKR och NCK nämner att de sprider information via sina nätverk för yrkesverksamma. NCK sprider också information via webbstödet och kunskapsbanken. Idéburna organisationer och jouternas riksorganisationer sprider information via sina webbsidor och till de lokala jouterna. De flesta hänvisar till och använder sig av Skatteverkets hemsida och informationsmaterial.

6. SLUTSATSER

6.1. ATT LEVA MED SKYDDADE PERSONUPPGIFTER

- Att leva med skyddade personuppgifter försvårar och påverkar hela livssituationen för kvinnor och barn.
- Barn som lever med skyddade personuppgifter tvingas till omfattande livsförändringar. Deras rättigheter och perspektiv behöver beaktas i högre utsträckning.
- Vart tredje barn i intervjustudien fick inte stöd eller behandling, och några barn nekades traumabehandling med hänvisning till att umgänget med våldsutövaren fortfarande pågick.
- De flesta intervjuade barn uttryckte att de inte ville träffa sin pappa men var tvungna på grund av ett domstolsbeslut. Barns ovilja att träffa en våldsutövande pappa måste tas på allvar.
- Umgänge innebär en stor säkerhetsrisk för både barnet och kvinnan. Att domstolar beslutat om umgänge med den pappa som utövat våld är högst olämpligt, till exempel när barn befinner sig på skyddat boende.
- Bristen på stadigvarande boende till kvinnor som lever med skyddade personuppgifter är ett allvarligt problem. Ett tryggt boende är avgörande för att kunna upprätthålla skydd och en förutsättning för en fungerande livssituation för kvinnor och barn.
- Brister i posthanteringen till personer med skyddade personuppgifter kan orsaka både problem i vardagen och innebära allvarliga säkerhetsrisker.
- Det finns brister vad gäller myndigheters digitala tjänster till målgruppen, vilket kan innebära praktiska svårigheter för dem i vardagen.
- Kunskapsnivån bland yrkesverksamma är inte av likvärdig kvalitet i hela landet. Detta kan leda till att våldsutsatta kvinnor och barn med skyddade personuppgifter inte får det skydd och det stöd de har behov av och rätt till enligt lag.
- De flesta kvinnor i intervjustudien har fått sina skyddade personuppgifter röjda, av myndigheter, hälso-sjukvård eller andra verksamheter.

6.2. KONSEKVENSER AV VÅLD

- Skadorna av det psykiska, fysiska och sexualiserade våldet är omfattande. Två tredjedelar av kvinnorna i intervjustudien och minst vart fjärde barn lider av posttraumatiskt stressyndrom som en konsekvens av våldet.
- Majoriteten av barnen i intervjustudien har blivit utsatta för psykiskt eller fysiskt våld eller hot om våld av samma man som har utövat våld mot deras mamma. Flera av barnen har uttryckt självmordstankar och några har varit inlagda inom barn- och ungdomspsykiatri (BUP).
- Det ekonomiska våldet är omfattande och fortsätter även efter uppbrottet från våldsutövaren och efter att kvinnorna beviljats skyddade personuppgifter. Det ekonomiska våldet får allvarliga och långvariga negativa konsekvenser.

6.3. BRISTER I DET LÅNGSIKTIGA STÖDET

- Det finns stora brister i det långsiktiga stödet till våldsutsatta kvinnor och barn med skyddade personuppgifter. Många kvinnor upplever att då skyddade personuppgifter beviljats, avtar eller till och med upphör samhällets stöd.
- Idag är det främst kvinnojourer som erbjuder långsiktigt stöd till målgruppen, medan myndigheter ofta brister i att erbjuda och tillhandhålla stöd och hjälp efter att skyddade personuppgifter beviljats.

6.4. INFORMATION TILL MÅLGRUPPEN

- Information om att våldsutsatta personer kan ansöka om skyddade personuppgifter och hur de ska gå till väga, behöver spridas i samhället.
- Våldsutsatta kvinnor behöver få tydlig information om vad det innebär att leva med olika typer av skyddsnivåer och vad skillnaden är mellan dessa, i samband med att ansökan om skyddade personuppgifter görs.
- Ansvariga myndigheter behöver göra en uppföljning efter det akuta skedet, för att säkerställa att kvinnor och barn med skyddade personuppgifter fått korrekt information och att den beviljade skyddsnivån är tillräcklig.
- Vissa särskilt utsatta grupper kan behöva extra stöd i ansökningsprocessen, till exempel personer med utländsk bakgrund eller personer med språksvårigheter och personer med funktionsnedsättning.
- Det är viktigt att informationen och stödmaterialet är åldersanpassat och riktas direkt till barn och unga. Information till yngre barn som lever med skyddade personuppgifter saknas.

6.5. INSATSER FÖR YRKESVERKSAMMA

- Det finns behov av olika kunskapshöjande insatser. Utbildningsinsatserna bör vara yrkesspecifika och riktas till myndigheter och andra relevanta aktörer, som till exempel socialtjänst, hälso- och sjukvård, rättsväsende och skola, samt idéburna organisationer. Särskilda utbildningsinsatser bör riktas till chefer och ledning.
- Yrkesverksamma med särskild kompetens om skyddade personuppgifter saknas hos flera relevanta myndigheter som möter målgruppen.
- Myndigheters interna rutiner och riktlinjer gällande hanteringen av skyddade personuppgifter behöver revideras och implementeras. Arbetet med skyddade personuppgifter måste integreras i myndigheters befintliga styrning och det systematiska kvalitetsarbetet.

6.6. VÅLDSUTÖVARNA

- Det är viktigt att våldsutövaren döms för de brott som han har utsatt kvinnan och/eller barnen för. Vidare är det viktigt att förhindra att våldet fortsätter för att säkerställa trygghet för kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter. Lämpliga insatser till våldsutövaren behöver finnas tillgängliga i hela landet.

7. REKOMMENDATIONER FÖR LÅNGSIKTIGT ARBETE

- Våldsutsatta kvinnor som lever med skyddade personuppgifter har ett stort antal myndighetskontakter. De bör därför erbjudas en kontaktperson som kan tillhandahålla stöd, hjälp och vägledning i myndighetskontakter och i praktiska vardagsfrågor. Särskilda kontaktpersoner bör finnas för både vuxna och barn och till exempel vara placerad inom socialnämndens verksamhetsområde. Kontaktpersonen ska finnas så länge skyddsbehovet kvarstår.
- Barns rättigheter behöver stärkas och tillvaratas i högre grad. Barnrätten ska gå före föräldrarätten vad gäller barn som utsätts för våld och barn som lever med våld.
- Kunskapen om ekonomiskt våld och dess allvarliga konsekvenser för våldsutsatta kvinnor behöver ökas hos yrkesverksamma. Ekonomiskt våld bör inkluderas som en egen form av mäns våld mot kvinnor i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det skapar förutsättningar för att ge tydliga uppdrag på området till de aktörer som har en roll i att bidra till strategins genomförande.
- Skatteverket bör få i uppdrag att kontinuerligt samla in information och statistik om våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter. Statistiken bör bland annat avse vilket stöd som tillhandahållits och vilka myndigheter som har röjt personuppgifter.
- Inom samtliga myndigheter som möter målgruppen, ska det finnas en handläggare med särskild kompetens om skyddade personuppgifter, motsvarande skyddshandläggare på Skatteverket.
- Möjligheten att ta fram ett digitalt ID-nummer som inte är kopplat till den faktiska personen bör utredas, för att personer med skyddade personuppgifter ska kunna ta del av digital service och tjänster på samma villkor som övriga medborgare.
- Berörda myndigheter bör utveckla sin digitala service för att säkerställa att personer kan ta del av digitala tjänster utan att deras skyddade personuppgifter röjs.
- Myndigheter och kommunala verksamheter ska ha uppdaterade rutiner och riktlinjer gällande hanteringen av skyddade personuppgifter.
- Utbildningsinsatser om mäns våld mot kvinnor och skyddade personuppgifter riktat till chefer och ledning behövs. Detta för att säkerställa att personal som har i uppdrag att erbjuda stöd och hjälp till målgruppen har relevant kompetens och mandat att arbeta med frågan.

REFERENSLISTA

- Allmänna barnhuset (2009). Barn och ungdomar som lever med skyddade personuppgifter. Stockholm: Stiftelsen Allmänna barnhuset.
- Almqvist, K., & Broberg, A. (2013). Barn som bevittnat våld mot mamma: En studie om kvinnor och barn som vistats på kvinnojourer i Göteborg (2. uppl. ed.). Göteborg: Göteborgs stad.
- Brottsförebyggande rådet (2007). Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer. Rapport 2007:06
- Brottsförebyggande rådet (2007). Våld mot personer med funktionshinder. Rapport 2007:26
- Brottsförebyggande rådet (2008). Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007. Rapport 2008:23
- Dugan, L., Nagin, D., & Rosenfeld, R. (1999). Explaining the Decline in Intimate Partner Homicide. *Homicide Studies*, 3(3), 187-214.
- Europarådet (2011). Konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet. (Istanbulkonventionen).
- GREVIO/Inf (2018)15 BILAGA I Förteckning över GREVIOs synpunkter och förslag
- Grip, K. & Axberg, U. (2015) Barn som tvingas växa upp med våld mellan sina omsorgspersoner, i Järkestig Berggren, U., Magnusson, L. & Hanson, E. (red) Att se barn som anhöriga - Om relationer, interventioner och omsorgsansvar Nationellt kompetenscentrum 2015:6
- Holden, G.W. (2003). Children exposed to domestic violence and child abuse: Terminology and taxonomy. *Clinical Child and Family Psychological Review*, 6(3), 151-160.
- Hydén, M. (1995). Kvinnomisshandel inom äktenskapet. Mellan det omöjliga och det möjliga. Stockholm: Liber.
- Jordan, C., Clark, J., Pritchard, A., & Charnigo, R. (2012). Lethal and Other Serious Assaults. *Crime and Delinquency*, 58(3), 425-455.
- Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Ekonomisk Jämställdhet - en uppföljning av senare års utveckling av det jämställdhetspolitiska delmålet*. Rapport 2022:2
- Krug, E G, Dahlberg, L L, Mercy, J A, Zwi, A B, & Lozano, R (2002). World report on violence and health. World Health Organisation, Geneva.
- Leira, H. K. (1990). ”Fra tabuisert trauma til anerkjennelse og erkjennelse” I och II, *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* 27: 16-22, 43-55.

- Lorentzi, U. (2005). Barn på Kvinnojour: En handbok från SKR. Stockholm: Premiss
- Øverlien, C. (2010). Jeg sier at skiltet har blitt ødelagt - Strategier for hemlighållande bland barn på krisesenter. Tidsskriftet Norges Barnevern, 87(1), 6-16.
- Proposition 2017/18:145, Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen
- Proposition 2020/21:170 Barn som bevittnat våld
- Regeringen (2016) Makt, mål och myndighet. Skrivelse 2016/17:10
- Regeringen (1997). *Handlingsplanen från FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995 - ett sammandrag*
- Regeringen (2021) *Vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer – en översyn av reglerna i föräldrabalken* Dir. 2021:70
- Regeringen (2021) Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor A2021/02397
- Renner, L., & Slack, K. (2006). Intimate partner violence and child maltreatment: Understanding intra- and intergenerational connections. *Child Abuse & Neglect*, 30(6), 599-617.
- Socialstyrelsen (2014). *Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS*. SOSFS 2014:5
- Socialstyrelsen (2016) *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården*. HSLF-FS 2016:40
- SOU 2002:71 Nationell handlingsplan mot våld i nära relationer
- SOU 2008:81 Stalkning - ett allvarligt brott
- SOU 2014:49 Våld i nära relationer - en folkhälsofråga
- SOU 2015:69 Ökad trygghet för hotade och förföljda personer
- SOU 2017:112 Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende. Betänkande av Utredningen om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende.
- Socialstyrelsen (2020) Kartläggning av skyddade boenden i Sverige
- Socialstyrelsen (2022) Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021
- Thoresen, S., & Øverlien, C. (2009). Trauma Victim: Yes or No? Violence against Women, 15(6), 699-719.

United Nations (1979). The Convention on the Elimination of all sorts of Discrimination against Women CEDAW (Kvinnokonventionen)

United Nations (1990). Convention on the Rights of the Child (Barnkonventionen)

United Nations (1993). Declaration on the Elimination of Violence against Women (Deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor)

United Nations (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.

Weinehall, K. (2007). G(I)ömda: En studie om kvinnor och barn med skyddade personuppgifter Skrifter från Juridiska institutionen vid Umeå universitet, 17.

Weinehall, K., & Jonsson, M. (2009). Women under protection - in hiding from violent men. *International Journal of Social Welfare*, 18(4), 419-430.

Yourstone, J., Lindholm, T., & Kristiansson, M. (2008). Women who kill: A comparison of the psychosocial background of female and male perpetrators. *International Journal of Law and Psychiatry*, 31(4), 374-383.

BILAGOR

LISTA ÖVER AKTÖRER SOM DELTAGIT I DIALOGMÖTEN

Arbetsförmedlingen

Barnafrid

Barnombudsmannen

Brottsofferjouren

Brottsoffermyndigheten

FQ – Forum kvinnor och funktionshinder

Försäkringskassan

Kriminalvården

Länsstyrelserna

Migrationsverket

Myndigheten för Delaktighet

Myndigheten för stöd till trossamfund

Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid
Länsstyrelsen i Östergötlands län, NKT

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK

Polismyndigheten

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och
Intersexpersoners rättigheter, RFSL

Riksidrottsförbundet

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks

Skatteverket

Socialstyrelsen

Statens skolverk/Skolverket

Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR

Tjejers Rätt i Samhället, TRIS

Unizon

Åklagarmyndigheten

FÖRKORTNINGAR SOM ANVÄNDS I RAPPORTEN

BUP	Barn- och ungdomspsykiatri
BVC	Barnvårdscentralen
HBTQI	Homosexuella, bisexuella, transpersoner, personer med queera uttryck och identiteter och intersexpersoner
IVO	Inspektionen för vård och omsorg
JO	Justitieombudsmannen
LVU	Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52)
NCK	Nationellt centrum för kvinnofrid
NKT	Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län
PTSD	Posttraumatiskt stressyndrom
RFSL	Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter
Roks	Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige
SKR	Sveriges kommuner och regioner
TRIS	Tjejers Rätt i Samhället

FRÅGESTÄLLNINGAR – SAMRÅDSMÖTEN SAMT KUNSKAPS- OCH ERFARENHETSUTBYTE

Frågeställningar:

- Hur arbetar ni med skyddade personuppgifter?
- Hur beaktar ni barnperspektivet inom ramen för ert arbete med skyddade personuppgifter?
- Har information och stödmaterial tagits fram av er organisation gällande hanteringen av skyddade personuppgifter och andra rättsliga skydd för våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter?
- Hur kan kunskap och stödmaterial spridas till yrkesverksamma som möter målgruppen?
- Hur sprids kunskap och stödmaterial till den utsatta målgruppen idag? (barn – vuxna kvinnor)
- Hur fungerar det? Nås målgruppen av information?
- Hur kan information nå ut till målgruppen via andra medier än traditionella myndighetskanaler?
- Finns behov av ökad kunskap om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn, inom er organisation?

Box 73, 424 22 Angered
Besöksadress: Angereds torg 9
Tel: 031-392 90 00
www.jamstalldhetsmyndigheten.se

